

УДК 72.01

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОСТОРІВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В МІСТАХ

К. Федячко, аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. На сьогодні в багатьох країнах світу зростає середня тривалість життя людей, що потенційно спричинює загрозу глобальної старості. За прогнозами дослідників кількість людей похилого віку зростатиме впродовж наступних 25 років. Сучасна цивілізація зумовлює раннє старіння людей. Люди почали швидше старіти, але тривалість життя при цьому збільшується. Відповідно, зростає кількість літніх людей. Вимоги людей до середовища, яке нас оточує, – зростають. Люди, особливо похилого віку, хочуть більше комфорту. Однак досі дуже мало уваги приділяли питанню цікавого дозвілля літніх людей.

Проблему розглядали лише під час обґрунтування архітектурно-планувальних вирішень житла [1; 2]. Нині питання ставлять ширше – особливості поведінки, вимоги до навколишнього середовища літніх людей повинні враховуватися в усій інфраструктурі місць перебування, у тому числі у транспорті, для того щоб зробити весь простір міста, всі види суспільного обслуговування однаково доступними та для всіх категорій людей. Висуваються й нові психологічні аспекти проблеми, що істотно впливають на підходи до створення об'єктів і просторів для похилих людей. Системність проблеми визначає участь у її розробці фахівців різних професій: архітекторів, лікарів, психологів, соціологів тощо. Тому дослідження та, в майбутньому, створення найкомфортнішого, зручного та цікавого простору для літніх людей – надзвичайно своєчасні й актуальні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі створення і розвитку об'єктів та просторів для людей похилого віку присвячено чимало наукових праць і публікацій. Проте в більшості з них висвітлено окремі аспекти цього питання, такі як соціологічні дослідження, медичні аспекти, вимоги до матеріалів та їх поєднань, кольорів та відтінків тощо.

У публікації П. Фабріса [3] описано вісім тенденцій, що формують сьогоденне житло для людей похилого віку: 1) необхідність обладнання житла унікальними або характерними вигодами; 2) подолання негативних упереджень щодо такого житла; 3) допускання проживання літніх людей у власному житлі; 4) впровадження сервісу з догляду з пам'яттю людей; 5) об'єднання людей похилого віку у більші спільноти; 6) надання

додаткових послуг; 7) забезпечення стійкості маркетингу; 8) впровадження моделі екологічного будівництва.

У статті К. Джонсон [4] розглянуто переваги відкритих просторів для літніх людей. Більшість таких об'єктів – незалежні центри проживання, помешкання з медичним доглядом, будівлі для людей з порушенням пам'яті й хоспіси, традиційно мають супутні зовнішні простори. Є багато досліджень про користь для здоров'я літніх людей перебування на відкритому повітрі. Навіть нетривала прогулянка садом може знизити кров'яний тиск, покращує засвоєння вітаміну D, стабільний стан здоров'я, допомагає заснути. Взаємодія з природою та сенсорна стимуляція дають змогу боротися з нудьгою. Природа може допомогти позбутися відчуття безпорадності з наданням місця для тимчасової втечі (фактичної або візуальної) і зменшення почуття самотності. На переконання автора, сьогодні звертають увагу на чотири фактори дизайну: вхід і вихід прибудинкових просторів, рослинність, шляхи і можливість легкого пересування ними (схеми й матеріали) та місця для відпочинку.

Науковці С. Родієк та Ч. Лі [5] провели дослідження з метою вивчення впливу середовища перебування (відкрите повітря) на людей похилого віку в умовах довгострокового догляду. Дослідження було проведено на 68 випадково обраних житлових комплексах у трьох різних кліматичних регіонах США.

Автор Дуглас Джей Галлоу навів огляд питань, пов'язаних із проектуванням центрів для літніх людей і чинники, що виникають під час проектування. Автор приділяє увагу вибору підлог і покриттів, матеріалів для стель і стін, а також основному питанню планування простору (багатофункціональний чи вузькоспеціалізований) [6].

С. Стівенсон описала важливість розробки громадських просторів для людей похилого віку, які були би «дружніми», безпечними та комфортними для всіх [7].

Науковець Л. Бронсон описала важливість продуманого використання кольору в дизайні медичних установ для літніх людей. Правильний вибір кольору створює відповідні комфорт та затишок. Фізичні, психологічні й емоційні реакції літніх людей визначальні у проектуванні об'єктів та просторів, призначених для них [8].

Автор Л. Уїттакер розглянув питання створення безпечних, дешевих відкритих просторів для активного відпочинку літніх людей [9].

У праці [10] поданий огляд основних досліджень перебування людей у віці 65 років і старших, з урахуванням багатьох відмінностей між людьми в цій віковій групі, на відкритому повітрі в усій Великобританії. Основне питання досліджень – як зовнішнє середовище – впливає на якість життя

літніх людей. Загальна мета досліджень – виявити найефективніші способи забезпечення якості життя літніх людей за перебування в зовнішньому середовищі.

Постановка завдання. Завдання дослідження – аналіз стану дослідженості проблеми й визначення доцільності створення об'єктів та просторів для людей похилого віку. Аналізуючи сучасний стан та перспективи розвитку об'єктів і просторів для людей похилого віку, описати та класифікувати вимоги до них.

Виклад основного матеріалу. На основі сформованої мети подані основні завдання, аспекти необхідності створення об'єктів та просторів для літніх людей.

1. Визначити істотні характеристики якості життя в місті:

Якість життя визначається багатьма параметрами, серед яких – фізичні, соціальні та культурні аспекти взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Перебування людей похилого віку просто неба має низку переваг:

- фізіологічні переваги, які пов'язані з підтримкою і зміцненням фізичного здоров'я та функціонування;

- психологічні аспекти, які охоплюють зниження стресу, відновлення від розумової втоми, задоволеності життям і відчуття благополуччя.

Переваги діяльності у відкритих просторах можуть бути структуровані у трьох режимах взаємодії: участь у фізичній активності; перебування на відкритому повітрі; участь у соціальній діяльності.

2. Чому перебування просто неба важливе?

Літні люди намагаються жити у власних будинках так довго, як це можливо, щоб продовжити максимально незалежне життя. Існує також брак альтернативного житла.

Проживанню в домашніх умовах максимально сприяє така новація як «розумний дім», але недостатньо досліджені відкриті простори, які оточують ці будинки.

Відкриті середовища важливі не тільки з огляду незалежності, а й із позиції впливу на повсякденний побут літніх людей, а також емоційний, психологічний і фізичний стан мешканців.

Перебування просто неба можна забезпечити і з практичних міркувань, таких як похід у магазин або на пошту, можливість відвідати друзів та спілкуватися зі сусідами.

Психологічні переваги перебування людей на відкритому повітрі – зменшення розумової втоми, відновлення ресурсів уваги, зменшення стресів, покращання позитивного емоційного стану тощо.

3. Причини обмеженого виходу на вулицю:

- невідповідність або неналежний стан тротуарів, якими важко ходити літнім людям;
- страх перед злочинністю та неприємними молодими людьми (особливо групами);
- відсутність лавок, що спричинює труднощі під час ходьби на великі відстані, пов'язані зі старінням, задишкою та відсутністю витривалості;
- відсутність доступних громадських вбиралень;
- інтенсивний рух і парковка автомобілів. Автомобілі, припарковані на тротуарах, перешкоджають пересуванню пішоходів, особливо літніх людей із порушенням рухливості;

4. Окреслити шляхи змін у просторі з метою поліпшення використання зовнішніх умов:

5. а) характеристики, пов'язані з навколишнім середовищем

- стан шляхів до відкритих просторів перебування людей. Тротуари повинні бути в належному стані, аби ними було легко і приємно ходити без перешкод;
- відстань. Літні люди вважають за краще використовувати відкриті простори, розташовані в межах 5-10 хвилин ходьби від їхніх помешкань. Утім, вони готові виділити трохи більше часу, щоб дістатися до відкритих просторів, якщо передбачені добрі шляхи;
- приємний дизайн відкритих просторів. Відкриті простори мають бути доглянутими, мальовничими, з відповідними кількістю дерев і рослин, місцями для розваг дітей і спілкування людей.
- Послуги та вигоди. Наявність сидінь, вбиралень і накритих терас мають важливе значення для відчуття комфорту літніх людей;
- фонтани та водойми. Фонтани роблять навколишнє середовище привабливішим та екологічнішим. Наявність фонтану або доступних водойм, таких як річки, озера чи моря, може сприяти проведенню більшості часу неба літніми людьми;

б) характеристики, пов'язані з людьми

Особисті характеристики відіграють важливу роль у використанні відкритих просторів. Позитивне сприйняття стану навколишнього середовища, найпевніше, збільшить час перебування просто неба.

Люди з кращими фізичними можливостями задоволені своїм життям і більше часу проводять на свіжому повітрі. Люди з ширшим діапазоном діяльності більше задоволені життям.

Якість навколишнього середовища визначається як ступінь, яким вона полегшує або ускладнює діяльність просто неба. Оскільки літні люди значно різняться за способом життя й функціональними можливостями, важливо

враховувати індивідуальні відмінності у процесі оцінки характеру діяльності.

Переваги зовнішнього середовища для літніх людей проявляються в таких режимах: фізична активність, перебування на відкритому повітрі, контакт із природою, соціальна взаємодія з друзями та сусідами у громадських місцях.

Особливості, пов'язані зі збільшенням зовнішнього використання: висока доступність, прозорі криті об'єкти, безпечне мощення доріжок, належне обслуговування, кругові доріжки і комфортні сидіння з привабливим краєвидом.

Стан здоров'я людей істотно залежить від перебування на відкритому повітрі, ходьби, фізичної активності, екологічного стану. Відкриті простори неабияк впливають на здоров'я в умовах довгострокового терапевтичного догляду. Глибше розуміння особливостей впливу відкритих просторів на здоров'я і добробут літніх жителів у майбутньому допоможе архітекторам покращити свою роботу за проектування об'єктів та просторів для людей похилого віку.

Висновки

1. На сьогодні у розвинутих країнах світу надзвичайно актуальним є питання проектування та створення об'єктів і просторів для людей похилого віку. На жаль, у нашій країні та інших, менш розвинутих, цьому питанню приділяють недостатньо уваги, оскільки простори та об'єкти, створені для людей похилого віку, будуть зручними й комфортними для інших категорій людей.

2. З'ясовано причини обмеження використання зовнішніх ресурсів людьми похилого віку.

3. Обґрунтовано необхідність створення об'єктів та просторів для людей похилого віку. Надалі необхідно здійснити детальний аналіз та класифікацію чинників, які впливають на проектування. Детально розглянувши такі чинники, які формуватимуть простори й об'єкти для літніх людей: форма, колір, вибір матеріалів, архітектурно-планувальне розташування, інформаційні чинники тощо.

Бібліографічний список

1. Данчак І. О. Ергономічні принципи формування архітектурного середовища помешкань для інвалідів [Текст] : дис. ... канд. наук з арх. : 18.00.01 : захищена 5.06.03 / Данчак Ігор Остапович. – Львів, 2003. – 150 с.
2. Аломари О.М.А. Особливості проектування житла для людей похилого віку та інвалідів (на прикладі країн Аль-Шама) [Текст] : дис. ... канд. наук з арх. : 18.00.02 : захищена 14.02.08 / Омар Мустафа Ахмад Аломари. – Львів, 2008. – 127 с.
3. Fabris P. 8 trends shaping today's senior housing / P. Fabris [Electronic resource] // January 03, 2013 : Proceedings. – Mode of access : WWW.URL:

- www.bdcnetwork.com/8-trends-shaping-today%E2%80%99s-senior-housing. – Last access : 2015. – Title from the screen.
4. Johnson C. The Benefits of Outdoor Spaces for the Elderly / C. Johnson [Electronic resource] // March 21, 2014: Proceedings. – Mode of access : WWW.URL : my.chicagobotanic.org/education/therapy/the-benefits-of-outdoor-spaces-for-the-elderly/. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 5. Rodiek S. Elderly care: Increasing outdoor usage in residential facilities / S. Rodiek [Electronic resource] // Proceedings. – Mode of access : WWW.URL: www.worldhealthdesign.com/external-space-increasing-outdoor-usage-in-facilities-for-older-adults.aspx. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 6. Gallow D. J Jr. Design and Renovation of Senior Centers / D. J Jr Gallow [Electronic resource] // Proceedings. – Mode of access: WWW.URL : www.ncoa.org/national-institute-of-senior-centers/tips-for-senior-centers/design-and-renovation-of-senior-centers-fundamental-issues/. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 7. Stevenson S. How to Make Senior Friendly Public Spaces / S. Stevenson [Electronic resource] // Jun 08, 2015: Proceedings. – Mode of access : WWW.URL : www.aplaceformom.com/blog/6-8-15-senior-friendly-public-spaces/. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 8. Bronson L. Color and Senior Care / L. Bronson [Electronic resource] // Proceedings. – Mode of access: WWW.URL: www.sherwin-williams.com/architects-specifiers-designers/inspiration/styles-and-techniques/sw-art-stir-color-elder.html. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 9. Whittaker L. Creating Safe, Low-Maintenance Outdoor Activity Spaces for Senior Living Facilities / L. Whittaker [Electronic resource] // Proceedings. – Mode of access: WWW.URL : www.installitdirect.com/blog/senior-living-how-to-create-safe-low-maintenance-outdoor-activity-spaces-for-seniors-living-facilities/. – Last access : 2015. – Title from the screen.
 10. Inclusive Design for Getting Outdoors [Electronic resource] // Proceedings. – Mode of access: idgo.ac.uk/older_people_outdoors/index.htm. – Last access : 2015. – Title from the screen.

Федячко К. Обґрунтування необхідності створення об'єктів та просторів для людей похилого віку в містах

Розглянуто питання перебування людей похилого віку у просторі міста. Проведено огляд сучасного стану проблеми в розвинутих країнах світу. Подано основні завдання й аспекти необхідності створення об'єктів та просторів для літніх людей.

Ключові слова: об'єкти та простори, люди похилого віку, міське середовище.

Fediachko K. Justification of the need for creating objects and spaces for the elderly in cities

The question being elderly of the city. The review of the current state of the problem in developed countries. The stated main objectives and aspects of the need to create objects and spaces for people of the third age.

Key words: objects and spaces, the elderly, urban environment.

Федячко К. Обоснование необходимости создания объектов и пространств для пожилых людей в городах

Рассмотрены вопросы пребывания пожилых людей в пространстве города. Проведен обзор современного состояния проблемы в развитых странах мира. Изложены основные задачи и аспекты необходимости создания объектов и пространств для людей третьего возраста.

Ключевые слова: объекты и пространства, люди пожилого возраста, городская среда.

УДК 725.182(477.83)

СУЧАСНИЙ СТАН СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ФОРТЕЦІ «ГУСТАНЬ»

В. Матвійшин, О. Сільник, к.арх.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Тустань – ранньосередньовічна наскельна фортеця і митниця IX–XIII сторіччя, давньоруський наскельний оборонний комплекс. Його залишки розташовані у Сколівському районі Львівської області, поблизу с. Урич, що на південний схід від селища Східниці [1]. Пам'ятка оборонної архітектури входить до складу Державного історико-культурного заповідника «Тустань». Фортеця була волосним та митним пунктом на важливому соляному шляху, що вів із Дрогобича до Закарпаття та Західної Європи [2]. Сьогодні Державний історико-культурний заповідник «Тустань» є однією з найвідоміших історичних дестинацій Західної України. Споруди на скелях не збереглися, від фортеці залишилися викарбувані сліди в камені. Цей об'єкт став привабливим для вітчизняних і закордонних туристів завдяки щорічному фестивалю «Ту Стань!», на якому проводяться реконструкції боїв, турніри, «штурми» фортеці. Фестиваль став регіональним брандом, відомим не лише в Україні, а й за кордоном. Біля підніжжя скель розташована своєрідна відпочинкова зона з облаштованими альтанками та міні-ринком. Доцільно визначити напрями перспективного використання заповідника «Тустань».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження пам'яток архітектури – актуальне й цікаве завдання. На цю тематику є чимало